

خمیس بن علی حوزی (خام)

خَوَزی، خَمِیسین علی، محدّث و عالم قرن پنجم. زادگاه وی احتمالاً روستای حوز، در بخش شرقی واسط، بوده است (رجوع کنید به یاقوت حموی، ج ۲، ص ۱۲۷۴). ایننقطه (ج ۲، ص ۲۸۱) تاریخ تولد او را شعبان ۴۴۲ دانسته، اما حافظ ابوطاهر احمدبن محمد سیلفی (ص ۶۹)، به نقل از خود حوزی، سال ۴۴۷ را تاریخ تولد وی ذکر کرده است. حوزی در واسط از ابوتّمّام مجدبن عبدالکریمبن مجدبن ابی رَبِیعَه، ابوالمفضّل هبةاللهبن مجدبن مجدبن مَخْلَد، ابوالحسن علیبن مجد جَلّابی و ابوسعید احمدبن مجدبن خَطّاب و برخی محدّثان دیگر حدیث شنید (رجوع کنید به ایننقطه، ج ۲، ص ۲۸۰). ذهبی (۱۴۲۴، ج ۱۱، ص ۱۲۵)، بدون ذکر تاریخ دقیق، از سفر وی به بغداد سخن گفته است. بهنوشته ایننقطه (همانجا)، حوزی در بغداد از ابوالقاسم عبدالعزیزبن علی أنمطی، ابومنصور مجدبن مجد ندیم عُنَکَری و ابوالقاسم علیبن احمدبن بُسَری حدیث شنید. به گفته یاقوت حموی (همانجا)، حوزی حافظ قرآن و حدیث و دانا به رجال حدیث بوده و ریاست علمی این علوم در واسط به او رسیده بود. وی شعر نیز مسرود؛ یاقوت حموی (ج ۲، ص ۱۲۷۵)، سمعانی (۱۹۵۲، ص ۱۷۵) و ذهبی (۱۴۲۴، ج ۱۱، ص ۱۲۵-۱۲۶) نمونه‌های از اشعار او را نقل کرده‌اند. در شعری که ذهبی (۱۴۲۴، همانجا) از او نقل کرده، وی بر اشاعره و معتزله خرده گرفته و به ستایش اهل حدیث و احمدبن حنبل پرداخته و خود را از این گروه دانسته است. مطلبی درباره جرح او در منابع نقل نشده است و، باتوجه به استناد محدّثان پس از وی به کتابش در جرح و تعدیل راویان واسط، به نظر میرسد که او را ثقه میدانسته‌اند (رجوع کنید به ادامه مقاله). از جمله شاگردان او، ابوالجواز سعیدبن عبدالکریم، ابوطاهر سلفی، و ابوبکر عبداللهبن عمران باقلانی مفری (آخرین راوی او) بودند (ذهبی، ۱۴۲۴، ج ۱۱، ص ۱۲۵). سمعانی (۱۴۰۸، ج ۲، ص ۲۸۸) به گروهی از شاگردان او در واسط اشاره کرده که خود آنها را دیده است. حوزی در شعبان ۵۱۰ در واسط درگذشت و احتمالاً در همان شهر به خاک سپرده شد (رجوع کنید به ایننقطه، ج ۲، ص ۲۸۱).

ذهبی (۱۴۲۴، همانجا) به چندین تألیف وی اشاره کرده، اما فقط یکی از آثار او موجود است. این اثر حاوی پاسخهای حوزی به سؤالات حافظ ابوطاهر سلفی درباره برخی محدّثان ساکن واسط است. به نوشته سلفی (همانجا)، این جزء اثری حجیم است. این اثر که سؤالات الحافظ السلفی لخمیس الحوزی عن جماعة من اهل واسط نام دارد و مورد استفاده رجالیان پس از او قرار گرفته بهکوشش مطاع طرابیشی (دمشق ۱۳۹۶/۱۹۷۶) بهچاپ رسیده است. ذهبی در آثارش از آن نقلقول کرده است، از جمله در سیراعلام النبلاء (برای نمونه رجوع کنید به ج ۱، ص ۳۵۲، ج ۱۸، ص ۳۲۶، ۴۰۸، ۶۰۷، ج ۱۹، ص ۱۱۱)، و کتاب تذکرة الحفاظ (برای نمونه رجوع کنید به ج ۲، ص ۹۶۶، ج ۴، ص ۱۲۲۶، ۱۲۲۶). ابنحجر عسقلانی نیز در لسان المیزان (برای نمونه رجوع کنید به ج ۱، ص ۲۸۸، ج ۳، ص ۳۱۶) از این کتاب استفاده کرده است. ایننقطه (همانجا) از این کتاب حوزی به عنوان جزء یاد کرده و نوشته که آن را در اسکندریه سماع کرده است.

منابع:

- (۱) ابنحجر عسقلانی، لسانالمیزان، حیدرآباد، دکن ۱۳۳۹-۱۳۳۱، چاپ افست بیروت ۱۳۹۰/۱۹۷۱؛
  - (۲) ایننقطه، تکملة الاکمال، چاپ عبدالقیوم عبدرب النبی، مکه ۱۴۰۸-۱۴۱۸؛
  - (۳) مجدبن احمد ذهبی، تاریخ الاسلام و وفیات المشاهیر و الاعلام، چاپ بشّار عواد معروف، بیروت ۲۰۰۳/۱۴۲۴؛
  - (۴) همو، سیراعلام النبلاء، چاپ شعیب ارنؤوط و دیگران، بیروت ۱۴۰۱-۱۴۰۹/۱۹۸۱-۱۹۸۸؛
  - (۵) همو، کتاب تذکرة الحفاظ، حیدرآباد، دکن ۱۳۸۸-۱۳۹۰/۱۹۶۸-۱۹۷۰؛
  - (۶) احمدبن مجد سیلفی، معجم السفر، چاپ شیرمجدزمان، اسلامآباد ۱۴۰۸/۱۹۸۸؛
  - (۷) عبدالکریمبن مجد سمعانی، الانساب، چاپ عبدالله عمر بارودی، بیروت ۱۴۰۸/۱۹۸۸؛
  - (۸) همو، کتاب الاملاء و الاستملاء، چاپ مکس ویسویلر، لیدن ۱۹۵۲؛
  - (۹) یاقوت حموی، معجمالادباء، چاپ احسان عباس، بیروت ۱۹۹۲.
- / فهیمه کلیاسی اصفهانی /